

Gård &
Djurhälsan

FarmStat-rapporten 2025

FRISKA DJUR CER VALMAENDE GARDAR

FRISKA DJUR CER VALMAENDE GARDAR

FRISKA DJUR CER VALMAENDE GARDAR

Innehåll

Inledning	4
Får	6
Parasiter	6
Fyndkoder vid slakt av får och lamm	8
Obduktion av får och lamm	8
Gris	12
Antibiotikaanvändning	12
Produktionsresultat i svenska grisbesättningar	17
Obduktion av grisar	17
Fyndkoder vid slakt av grisar	18
Nötkreatur	21
Fyndkoder vid slakt av nötkreatur	21
Obduktion av nötkreatur	25
Sjukdomskontroll och -övervakning genom Gård & Djurhälsan	26
Övervakning av smittsamma sjukdomar	26
Kontrollprogram	27
Statistiska metoder	28
Förändring mellan åren fyndkoder	28
Lungfynd hos ungtjurar	28
Källor	28

I beskrivningen av resultaten i de olika kapitlen i rapporten har en stjärna () använts för att markera de skillnader som är statistiskt signifikanta. När en stjärna förekommer innebär det att allt innan den i meningen är signifikant.*

Inledning

Inom ramen för projektet FarmStat, som finansieras av medel från Jordbruksverket, sammanställer Gård & Djurhälsan information kring hälsoläge och produktionsresultat i den svenska gris-, nöt- och lammproduktionen.

Gård & Djurhälsan Sverige AB är ett rådgivningsföretag som arbetar för ett bibehållet gott hälsoläge och god djurvälstånd i en effektiv och lönsam gris-, får- och nötköttproduktion. Friska djur är en viktig grundförutsättning för en lönsam och konkurrenskraftig produktion. God djurhälsa är också en viktig del av en hög djurvälstånd.

Detta är den femte upplagan av FarmStat-rapporten. Årets resultat visar i stora drag en stabil hälsosituation för svenska får, grisar och nötkreatur. De flesta indikatorer följer tidigare års mönster, samtidigt som resultaten belyser några områden där förändringar kan ses över tid. Materialet från slakt, obduktioner, djurhälsoprogram och produktionsuppföljning ger tillsammans en bred bild av djurhälsan i svenska besättningar och utgör ett viktigt underlag för både förebyggande arbete och nationell sjukdomsövervakning.

Trevlig läsning!

Amanda Reneby

*Projektledare FarmStat
Gård & Djurhälsan*

Anita Jonasson

Gård & Djurhälsan

Ett år med svenska får

- Parasiter, fyndkoder och obduktion

Får

Parasiter

Under 2025 fanns enligt statistik från Jordbruksverket cirka 7 800 fårbesättningar i Sverige. Hos kunder till Gård & Djurhälsan utfördes träckprovtagning avseende parasiter i 1 405 besättningar, och totalt analyserades 7 345 prover. Fler prover kom från tackor än från lamm, 4 102 respektive 2 245 prover. Resterande prover kom från baggar och djur som av någon anledning inte kunnat kategoriseras.

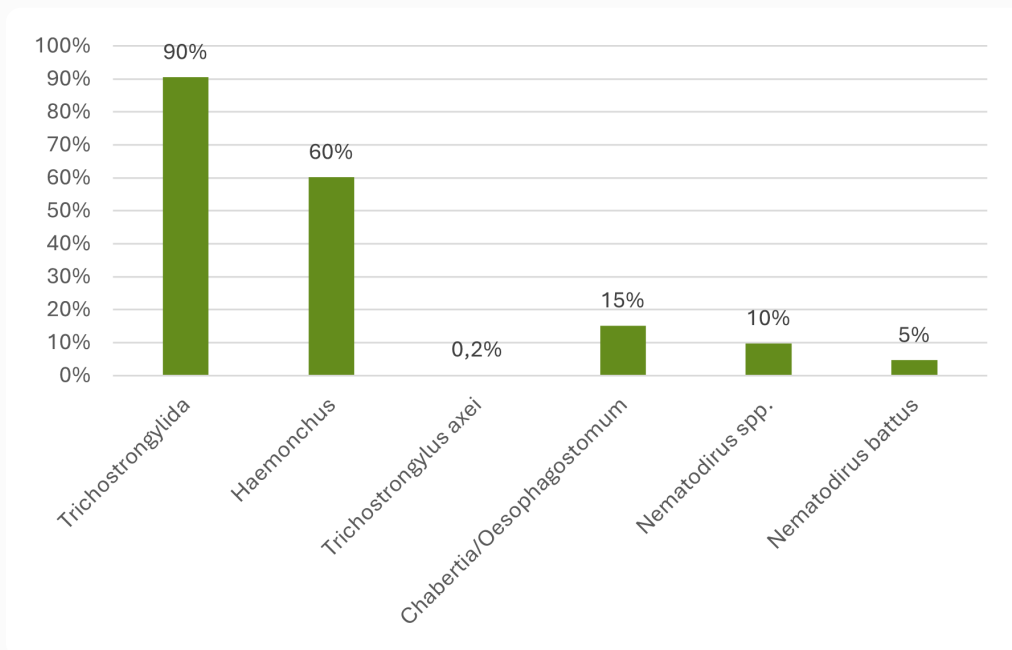
” Det är endast omkring hälften så många prover som har angetts komma från lamm jämfört med från tackor. Det är anmärkningsvärt få, eftersom lammen är den grupp som är mest känslig för parasiter. Upprepade provtagningar under betessäsongen kan dessutom behövas för att följa lammen och upptäcka problem i tid. ”

Malin Bernhard, Djurhälsoveterinär Får

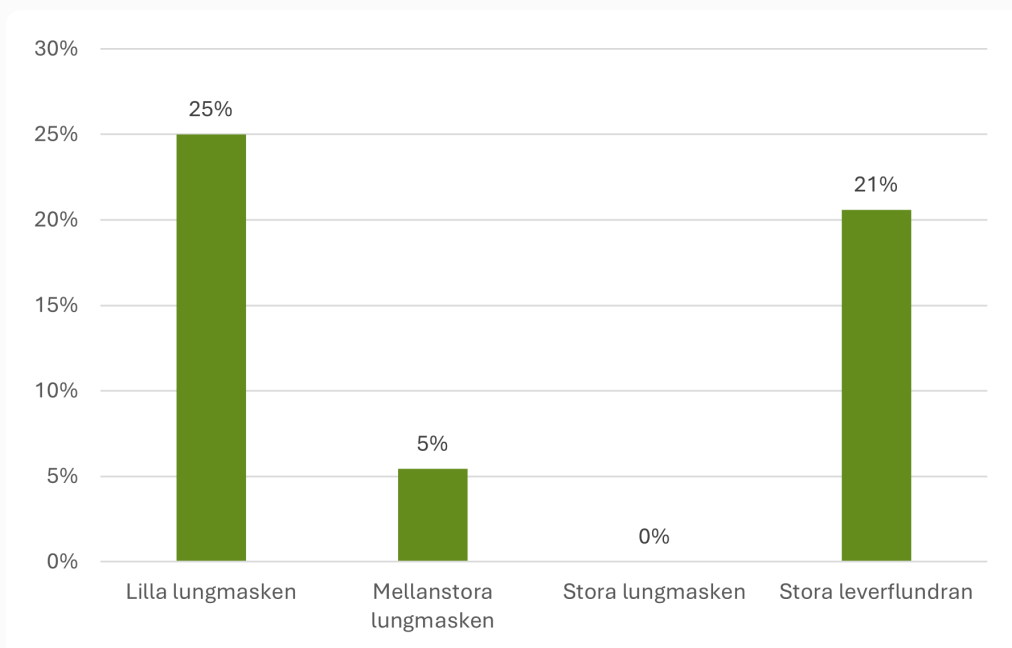
Under 2025 byttes analysmetod för parasitundersökningarna. Tidigare bedömdes proverna manuellt i mikroskop, där parasitägg räknades och artbestämdes. Med den nya metoden görs avläsningen med hjälp av digital bildanalys och en större mängd träck analyseras vilket ger högre känslighet vid låg förekomst av ägg.

Parasitägg påvisades i 91 procent av de besättningar som skickade in prover under året. Det visar att parasiter var vanliga i de provtagna besättningarna, men resultaten behöver tolkas utifrån vilken parasit som påvisats samt mängden påvisade ägg. Alla fynd har inte samma betydelse för djurhälsa och produktion.

Bland de parasiter som oftare är förknippade med sjukdom var *Haemonchus* vanligast (figur 1). Den påvisades i mer än hälften av besättningarna någon gång under 2025. Även andra mer sjukdomsframkallande parasiter förekom, såsom *T. axei*, *N. battus* och stora leverflundran, men på en lägre nivå. Stora lungmasken, *D. filaria*, påvisades inte under 2025 (figur 2).

Figur 1. Andel besättningar med förekomst av parasiter av de 1 401 som skickat in prover under 2025.

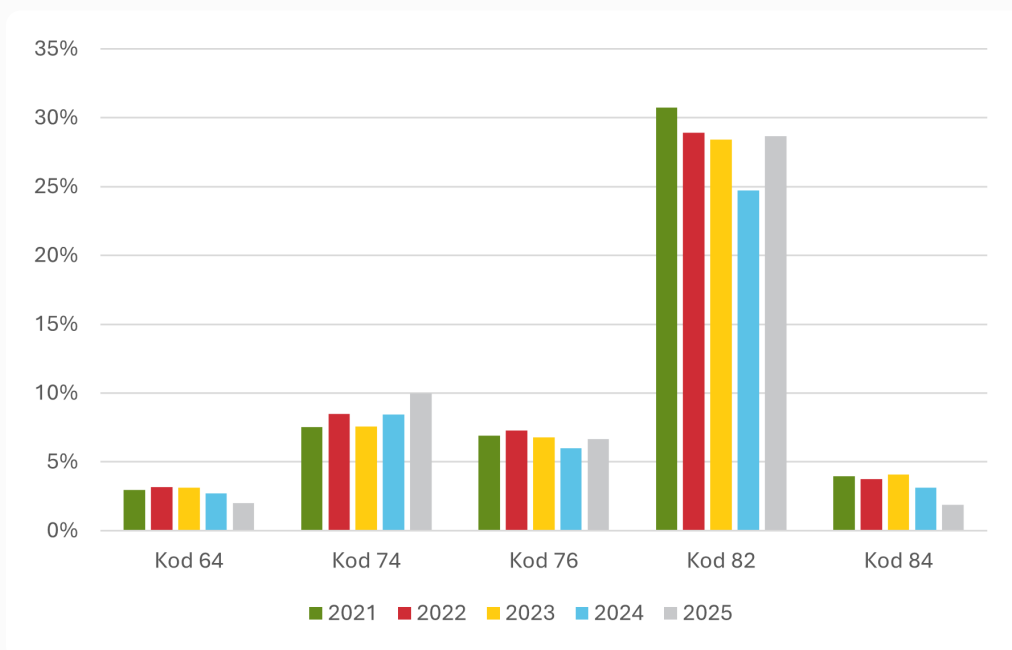
Figur 2. Andel besättningar med förekomst av lungmask eller stora leverflundran under 2025. 92 besättningar har skickat in prover för analys av lungmask och 136 för stora leverflundran.

Fyndkoder vid slakt av får och lamm

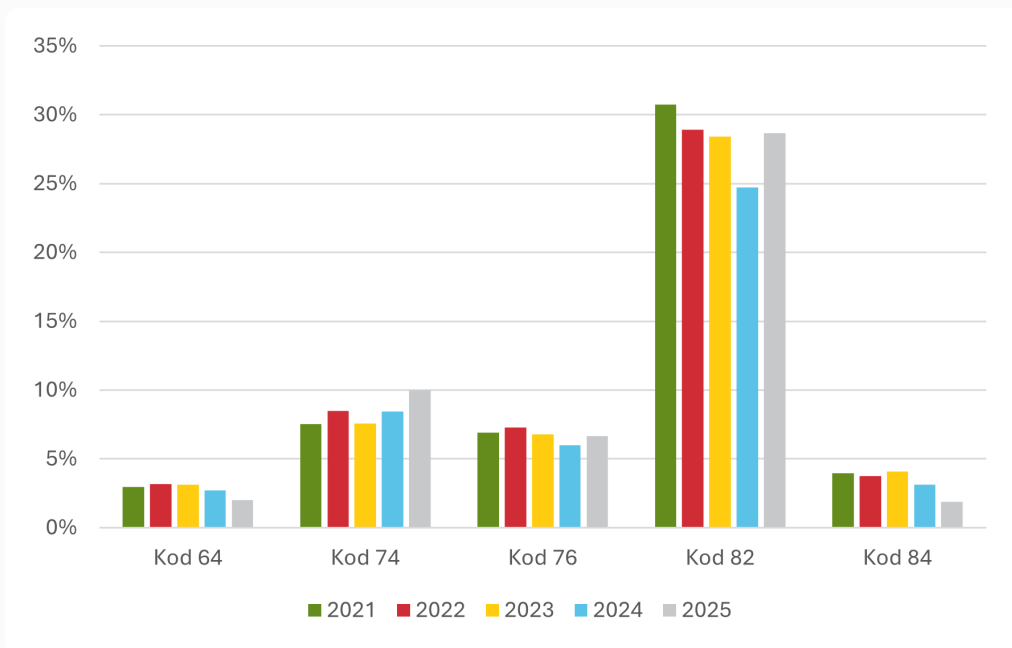
Fyndkoder från slakt ger en övergripande bild av vilka förändringar som upptäckts hos djuren och är därför en del av sjukdomsovervakningen. Även om resultatet inte speglar hela sjukdomsläget i besättningarna ses över tid ändå intressanta mönster. I beräkningarna för 2025 ingår 114 473 lamm, vilket motsvarar 73% av de slaktade lammen i Sverige. För vuxna får ingår 20 119 djur under 2025, vilket motsvarar 69% av slakten.

Hos vuxna får var de vanligaste fyndkoderna under 2025 lunginflammation, lungmask, brösthinne-/hjärtsäcksinflammation, lilla leverflundran och parasitär leverskada (figur 3). För att följa utvecklingen av dessa fyndkoder har datasetet inkluderat även 2021-2024. Lunginflammation har varit förhållandevis stabil över tid men låg lägre under 2025* än under de närmast föregående åren. Lungmask har ökat de senaste två åren* efter en lägre nivå 2023. Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation minskade 2024* jämfört med tidigare år, men någon tydlig förändring mellan 2024 och 2025 sågs inte. Lilla leverflundran minskade tydligt 2024 men ökade igen under 2025*, medan parasitär leverskada har minskat de senaste två åren*.

Även hos lamm var lunginflammation, lungmask, brösthinne-/hjärtsäcksinflammation, lilla leverflundran och parasitär leverskada de vanligaste fyndkoderna under 2025 (figur 4). Mönstret över tid skiljde sig dock delvis från det som sågs hos vuxna får. Lunginflammation minskade tydligt under 2025* jämfört med tidigare år. Lungmask varierade mellan åren men hade sin högsta förekomst den senaste femårsperioden under 2025*. Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation ökade mellan 2022 och 2023 men låg lägre igen 2025*. Förekomsten av lilla leverflundran varierade mellan åren* men utan tydlig förändring mellan 2024 och 2025. Parasitär leverskada nådde sin högsta nivå 2024 och minskade därefter under 2025*.

Figur 3. De vanligaste fyndkoderna för får 2021–2025. Kod 64: Lunginflammation (övrig), kod 74: Lungmask, kod 76: Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation, kod 82: Lilla leverflundran, kod 84: Parasitär leverskada.

Figur 4. De vanligaste fyndkoderna för lamm 2021–2025. Kod 64: Lunginflammation (övrig), kod 74: Lungmask, kod 76: Brösthinne-/hjärtäcksinflammation, kod 82: Lilla leverflundran, kod 84: Parasitär leverskada.

Obduktion av får och lamm

Obduktioner kan bidra med viktig information om allvarliga sjukdomsproblem, dödsorsaker och mönster i olika åldersgrupper. Resultaten kan också ge värdefull vägledning om vilka problem som återkommer och i vilka åldrar de oftast ses.

Under 2025 omfattade materialet 271 obducerade får. I de resultat med obduktionsdiagnoser som presenteras här finns inte underlag från alla obduktionslaboratorier med. I tabell 1 visas de vanligaste diagnoserna för de obducerade fåren samt hur många inom varje ålderskategori som haft respektive diagnos, ett djur kan ha flera diagnoser. I vissa fall kunde ingen diagnos fastställas men därutöver var diagnoserna lunginflammation, sepsis ("blodförgiftning") och tarminflammation vanligast. Det förekom även flera diagnoser kopplade till specifika infektioner såsom *Haemonchus*, coccidios och anaplasmos.

Tabell 1. De 10 vanligaste obduktionsdiagnoserna hos får 2025. Ett obducerat djur kan ha flera diagnoser.

Diagnos	Åldersgrupp					
	Alla	Foster	0-7 dagar	1 vecka - 2 månader	2 månader - 110 dagar	>110 dagar
Orsak ej fastställd	34	6	7	2	2	17
Lunginflammation	30	0	0	1	4	25
Sepsis ("blodförgiftning")	23	0	1	6	6	10
Tarminflammation	22	0	1	10	5	6
Haemonchus	19	0	0	0	0	19
Anaplasmos	17	0	0	2	5	10
Blodbrist	10	0	0	1	8	1
Koccidios	8	0	0	0	0	8
Trauma	8	0	1	0	0	7
Toxinpåverkan från tarmbakterier	7	0	0	4	3	0

Ett år med svenska grisar

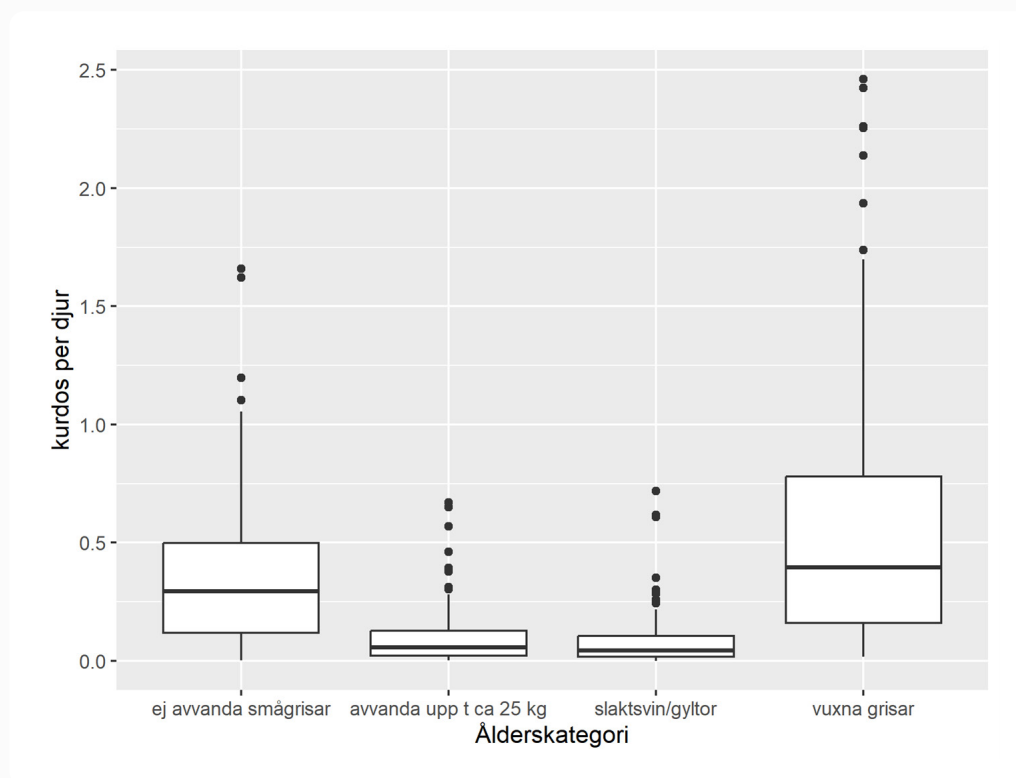
- Antibiotikaanvändning, produktionsresultat, obduktion och fyndkoder

Gris

Antibiotikaanvändning

Antibiotikaanvändningen i grisbesättningar beskrivs här som antal kurdosor per djur. Underlaget omfattar 236 grisbesättningar med ViLA inom Gård & Djurhälsans verksamhet under 2025. Det ger en bred bild av hur antibiotika används i olika delar av produktionen. Mer information om kurdosor och ViLA finns att läsa i tidigare FarmStat-rapporter.

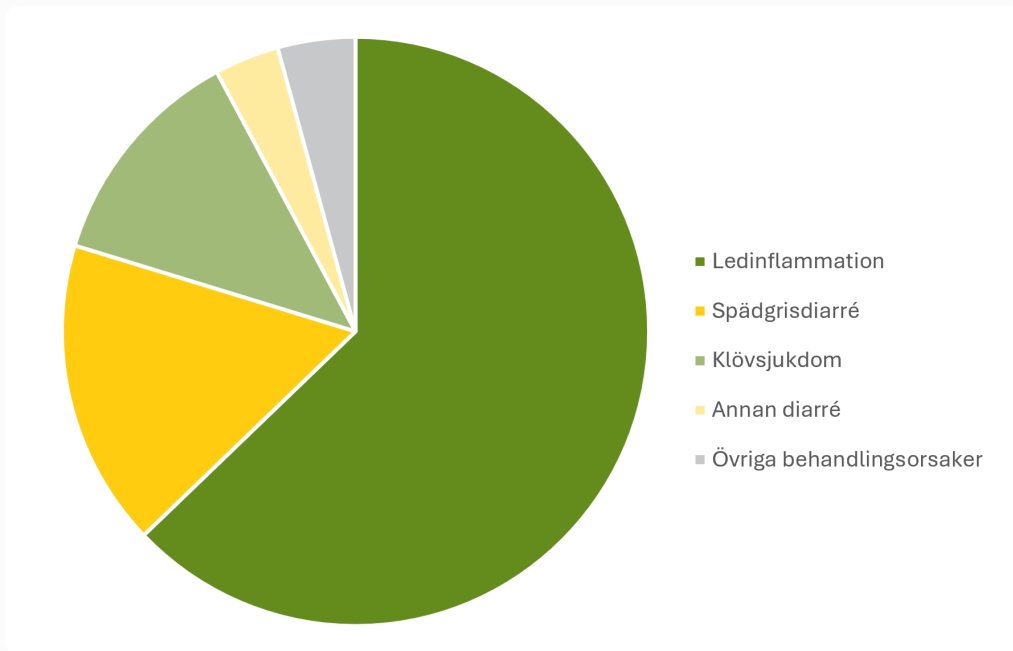
Användningen skiljer sig tydligt mellan och inom åldersgrupper, vilket speglar att sjukdomsproblemen ser olika ut i olika delar av produktionen och i olika besättningar (figur 5). Därför behöver resultaten tolkas per djurkategori och behandlingsorsak, inte bara som en total nivå.

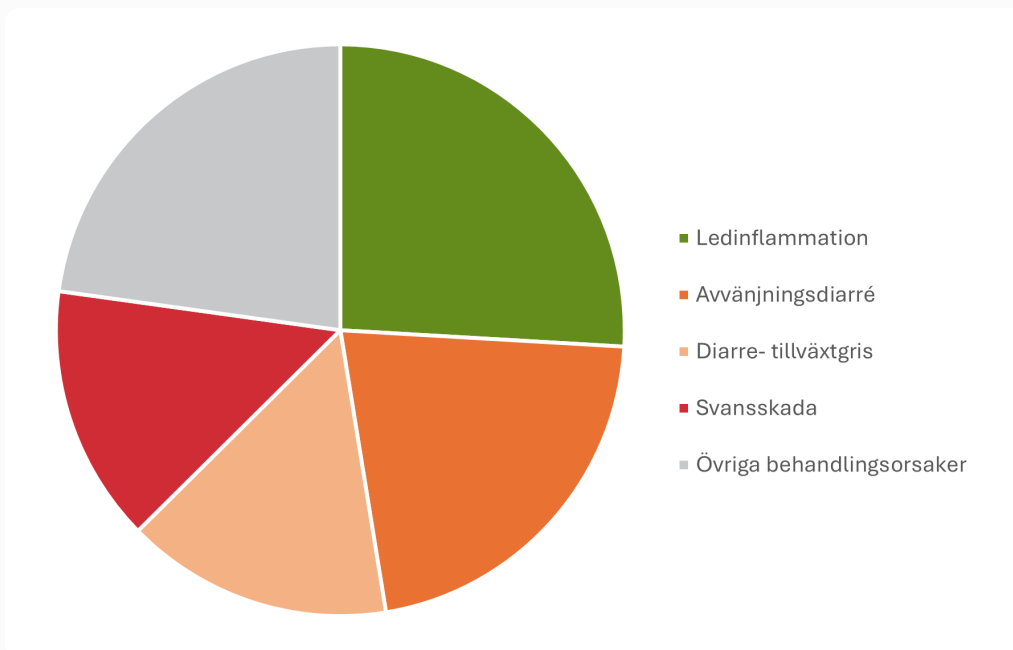
Figur 5. Antalet kurdosor per djur 2025 fördelat på ålderskategorier.

Hos ej avvanda smågrisar dominerade behandlingar mot ledinflammation, spädgrisdarré eller klövsjukdom (figur 6). Hos avvanda grisar var de vanligaste orsakerna ledinflammation eller diarré i anslutning till avvänjning eller under tillväxtperioden (figur 7). För slaktgrisar användes mest antibiotika till ledinflammation, svansskador eller lunginflammation (figur 8), medan antibiotikabehandlingar hos vuxna grisar främst gällde ledinflammation, juverinflammation eller klövsjukdom (figur 9).

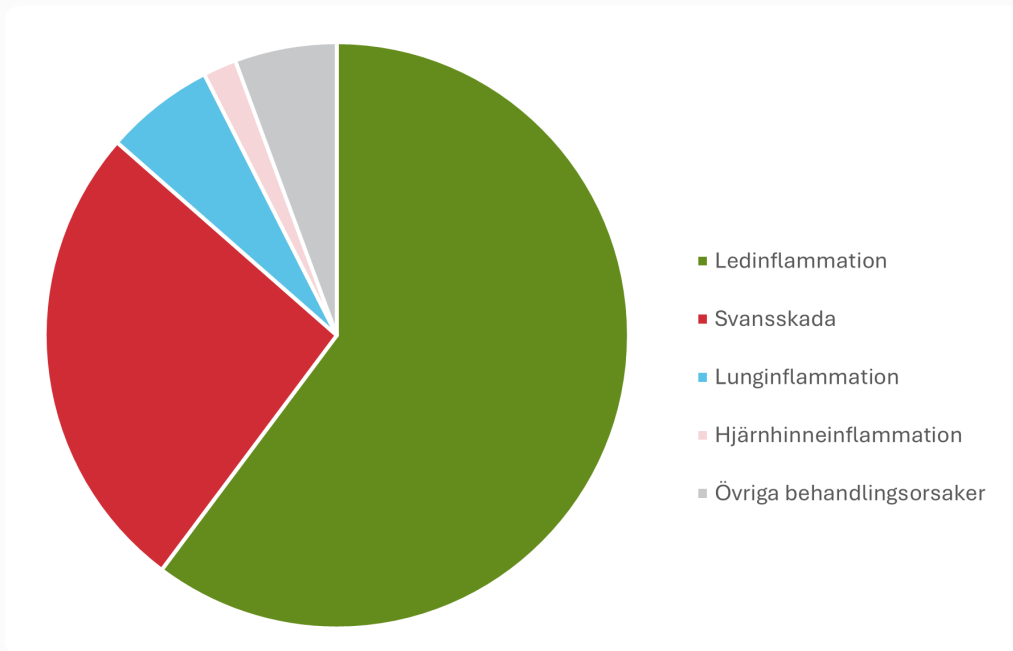
Ledinflammation är den vanligaste orsaken till antibiotikaanvändning i alla åldersgrupper, men därutöver varierar behandlingsorsakerna mellan grupperna. Det är därför viktigt att sätta in förebyggande åtgärder mot de vanligaste sjukdomsorsakerna i respektive produktionsled.

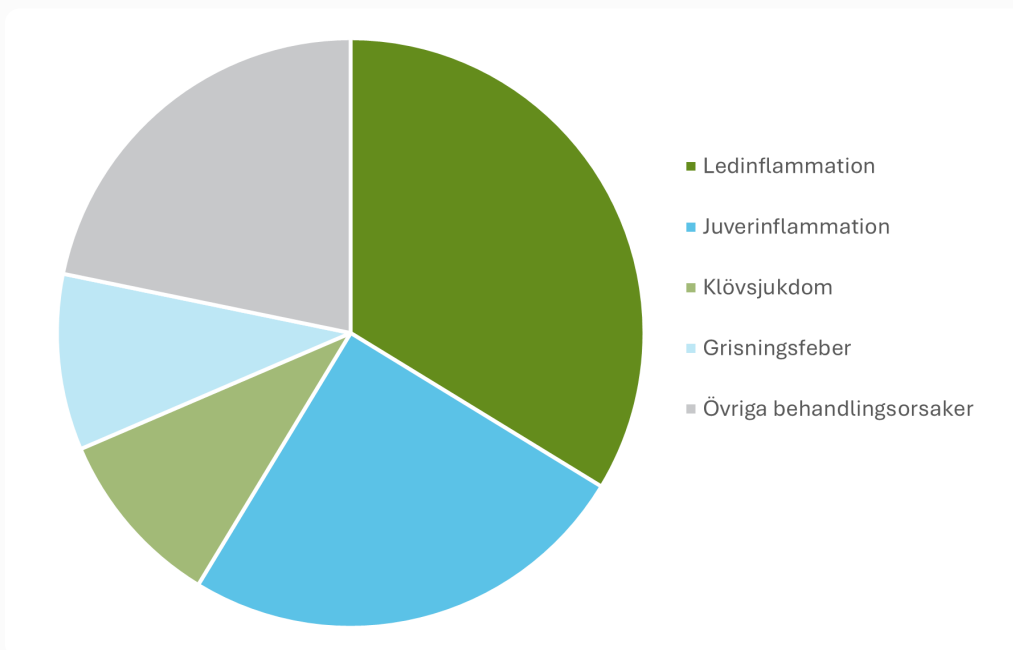
Figur 6. Fördelning av behandlingsorsaker 2025 för ej avvanda smågrisar baserat på kurdoser per djur.

Figur 7. Fördelning av behandlingsorsaker 2025 för avvanda grisar baserat på kurdoser per djur.

Figur 8. Fördelning av behandlingsorsaker 2025 för slaktgrisar baserat på kurdoser per djur.

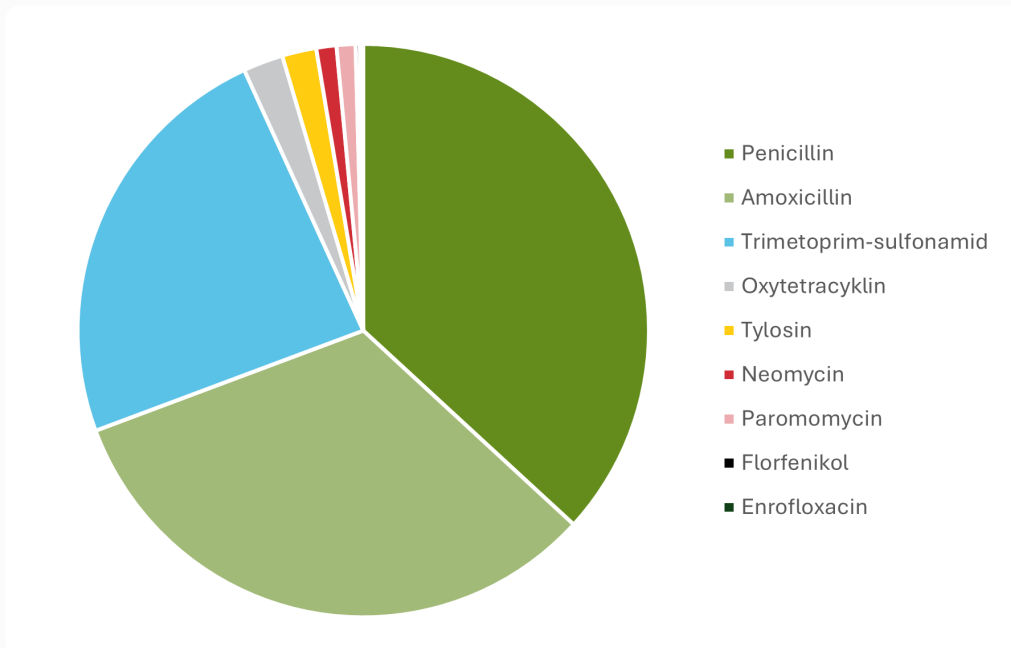

Figur 9. Fördelning av behandlingsorsaker 2025 för vuxna grisar baserat på kurdoser per djur.

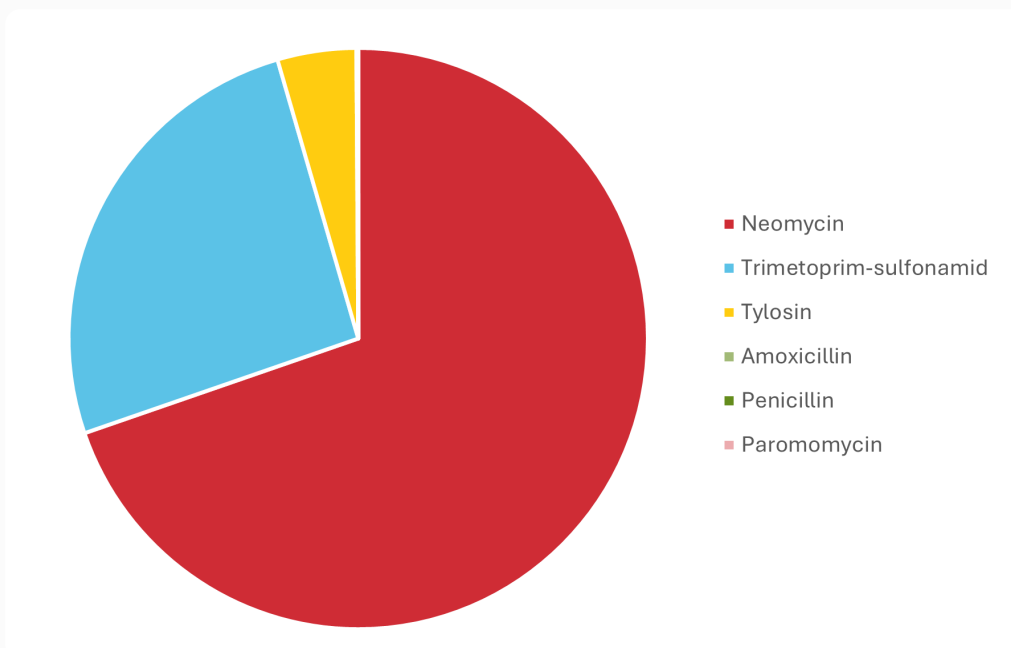
Val av antibiotika

Valet av antibiotika speglar både behandlingsstrategier och vilka sjukdomar som dominerar i produktionen. För behandling av ledinflammation i samtliga åldersgrupper dominerade penicillin, vilket är i linje med rekommendationer om att använda smalspektrumantibiotika när det är möjligt.

För diarrébehandlingar, särskilt avvänjningsdiarré och spädgrisdiarré, förekom flera olika antibiotika (figur 10 och 11). Det understryker att veterinärens val av behandling är komplex och varierar beroende på behandlingseffekt, provsvar och bakomliggande orsak.

Figur 10. Fördelning av antibiotikasubstanser för behandling av spädgrisdiarré hos ej använda smågrisar 2025.

Figur 11. Fördelning av antibiotikasubstanser för behandling av avvänjningsdiarré hos använda grisar 2025.

” Vid diarrésjukdomar sågs variation i val av preparat. För klassisk spädgrisdiarré orsakad av E. coli är trimetoprim-sulfonamid normalt förstahandsval. Användning av andra substanser kan därför indikera misstanke om NNPD, den nya formen av spädgrisdiarré där sjukdomsorsaken ännu inte är helt klarlagd. För avvänjningsdiarré användes ofta preparat avsedda för gruppbehandling, vilket tyder på att problematiken kring avvänjningen är så pass utbredd att den i många fall kräver gruppbehandling. ”

Frida Matti, Djurhälsoveterinär Gris

Produktionsresultat i svenska grisbesättningar

Resultaten baseras på data från WinPig, ett system för produktionsuppföljning i svenska grisbesättningar. Uppgifterna rapporteras in av användarna och redovisas anonymt som medeltal, vilket ger en övergripande bild av produktionsnivåer och utveckling över tid.

I smågrisproduktionen ökade antalet producerade grisar per årssugga till 29,7 under 2025, en ökning med 0,5 jämfört med året innan (tabell 2). Antalet levande födda per kull ökade till 16,0 och antalet avvanda till 13,5. Samtidigt minskade dödligheten från födelse till avvänjning något. Det visar på en fortsatt positiv utveckling i flera centrala produktionsmått.

Tabell 2. Smågrisproduktion årsmedeltal 2025 från WinPig

	2024		2025	
	Medel	Bästa 25%	Medel	Bästa 25%
Medelantal suggor och gyltor	450	469	460	509
Producerade smågrisar per årssugga	29,2	32,5	29,7	33,0
Levande födda per kull	15,9	15,9	16,0	16,1
Avvanda per kull	13,3	13,9	13,5	14,1
Dödlighet födelse till avvänjning (%)	16,0	12,4	15,3	12,2
Improduktiva dagar per kull	14,1	10,1	14,2	10,1
Grisningsprocent	87,4	91,6	87,8	92,0

Tabell 3. Slaktgrisar årsmedeltal 2025 från WinPig

	2024-Medel	2025-Medel	Bästa 25 % på tillväxt	Bästa 25 % på foder/kg tillväxt
Antal omgångar	1 209	1 324		
Totalt antal slaktade	437 838	500 590	125 697	117 401
Köttprocent	58,3	58,3	58,1	58,4
Tillväxt, g/dag korrigerad	1021	1 033	1 134	1 094
MJ NE per kg tillväxt, korrigerad	24,5	24,2	22,7	22,4
Dödlighet, %	1,6	1,5	1,5	1,5

De 25 procent bästa besättningarna inom både smågris- och slaktgrisproduktion låg tydligt bättre än genomsnittet, vilket visar att det finns en fortsatt variation mellan besättningar och en potential att nå högre resultat.

Obduktion av grisar

Obduktioner ger inte en fullständig bild av sjukdomsläget i grisproduktionen, men de visar vilka allvarliga sjukdomsproblem som leder till död eller vidare utredning. I materialet med obduktionsdiagnoser finns inte resultat från alla obduktionslaboratorier med. I tabell 4 visas de vanligaste diagnoserna för samtliga obducerade grisar samt hur många inom varje ålderskategori som haft respektive diagnos, ett djur kan ha flera diagnoser.

De vanligaste diagnoserna i underlaget var tarminflammation, olika typer av lunginflammation och fall där diagnos inte kunde fastställas. Även sepsis ("blodförgiftning"), artrit och frakturer förekom.

Tabell 4. De vanligaste obduktionsdiagnoserna hos gris 2025. Ett obducerat djur kan ha flera diagnoser.

Diagnos	Åldersgrupp							
	Alla	Foster	1-7 dagar	1-4 veckor	4-6 veckor	6-10 veckor	10 veckor -6 mån	>6 mån
Tarminflammation	17	0	2	3	1	7	3	1
Lunginflammation (APP)	11	0	0	1	0	0	12	0
Orsak ej fastställd	11	4	1	2	0	1	0	3
Lunginflammation	10	0	0	2	0	0	6	2
Fraktur	9	0	0	0	0	0	0	12
Sepsis ("blodförgiftning")	7	0	2	5	0	1	0	1
Ledinflammation	6	0	1	2	0	0	4	2
Osteochondros	9	0	0	0	0	0	0	9
Avmagring	6	0	0	0	0	4	2	0

Fyndkoder vid slakt av grisar

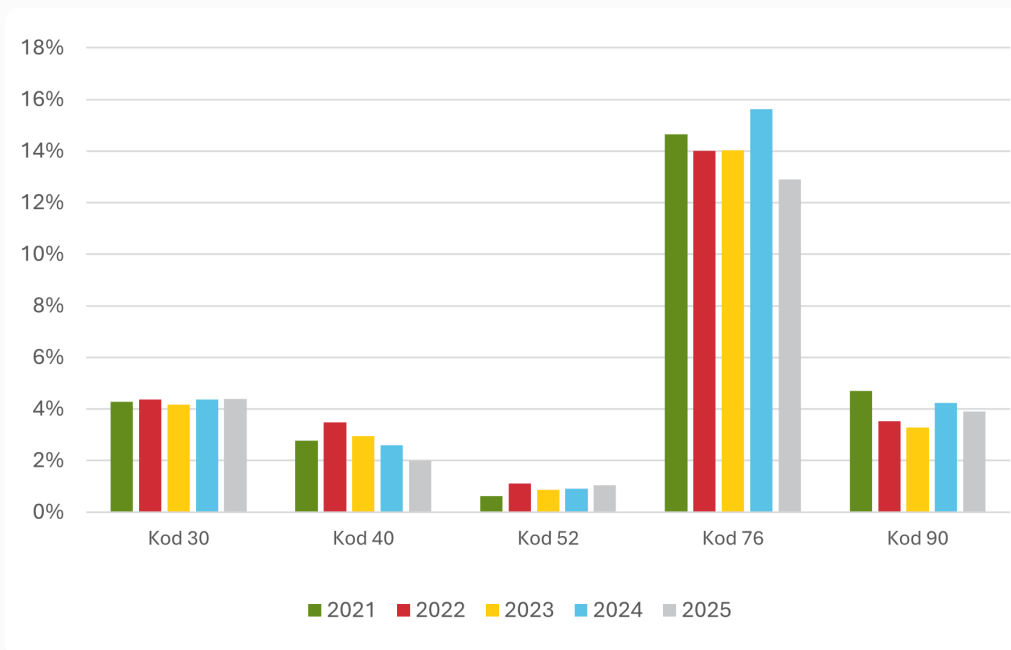
Fyndkoder från slakt ger en bild av vilka förändringar som påvisas hos grisar vid slakt och kan bidra till att följa hälsoläget över tid. Det speglar inte hela sjukdomsläget i besättningarna, men det kan visa återkommande mönster och förändringar mellan år och djurkategorier. I underlaget för 2025 ingår ca 95% av de slaktade grisarna i Sverige.

Hos suggor var de vanligaste fyndkoderna 2025 böld, äldre trauma, övrig orsak, brösthinne-/hjärtsäcksinflammation samt juverinflammation (figur 12). För att följa utvecklingen av dessa fyndkoder har datasetet inkluderat även 2021-2024. Sammantaget har anmärkningarna varit relativt stabila över tid, men vissa förändringar kan ses mellan åren.

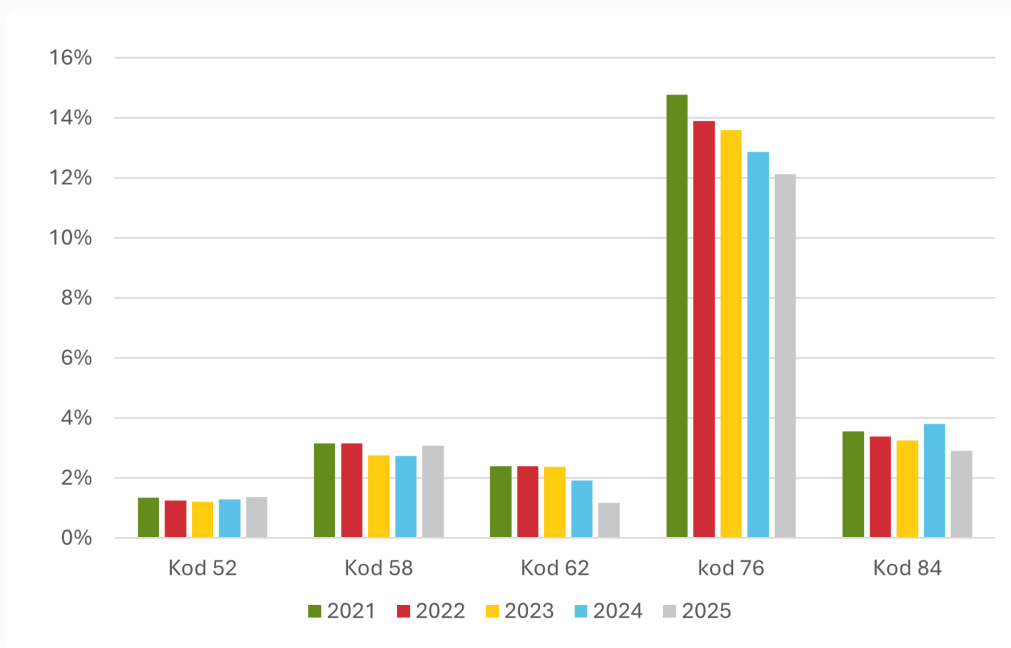
Förekomsten av bölder hos suggor har varit oförändrad under perioden. Äldre trauma ökade fram till 2022 men har därefter minskat successivt*. Fyndkoden övrig orsak hade en tillfällig ökning 2022* men har annars legat på en jämn nivå. Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation ökade 2024 men minskade därefter till en lägre nivå än tidigare år under 2025*. Juverinflammation minskade 2022* och låg kvar på den nivån även 2023. Förekomsten av juverinflammation ökade sedan 2024* för att stanna på den högre nivån under 2025.

Hos slaktgrisar var de vanligaste fyndkoderna 2025 övrig orsak, svansskada, lunginflammation (SEP), brösthinne-/hjärtsäcksinflammation samt parasitär leverskada (figur 13). Även här har data från 2021-2024 för dessa fyndkoder inkluderats för att följa utvecklingen.

Förekomsten av övrig orsak hos slaktgrisar minskade fram till 2023 men ökade därefter igen*. Svansskador minskade 2023 men ökade på nytt 2025*. Lunginflammation (SEP) har minskat under de senaste två åren och låg 2025 på den lägsta nivån under perioden*. Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation har minskat successivt sedan 2021*. Parasitär leverskada minskade fram till 2023, ökade 2024 och minskade därefter igen 2025*.

Figur 12. De vanligaste fyndkoderna för suggor 2025 och deras utveckling sedan 2021. Kod 30: Böld, kod 40: Äldre trauma, kod 52: Övrig orsak, kod 76: Brösthinne-/hjärt-säcksinflammation, kod 90: Juverinflammation.

Figur 13. De vanligaste fyndkoderna för slaktgrisar 2025 och deras utveckling sedan 2021. Kod 52: Övrig orsak, kod 58: Svansskada, kod 62: Lunginflammation (SEP), kod 76: Brösthinne-/hjärt-säcksinflammation, kod 84: Parasitär leverskada.

Ett år med svenska nötkreatur

- Fyndkoder och obduktion

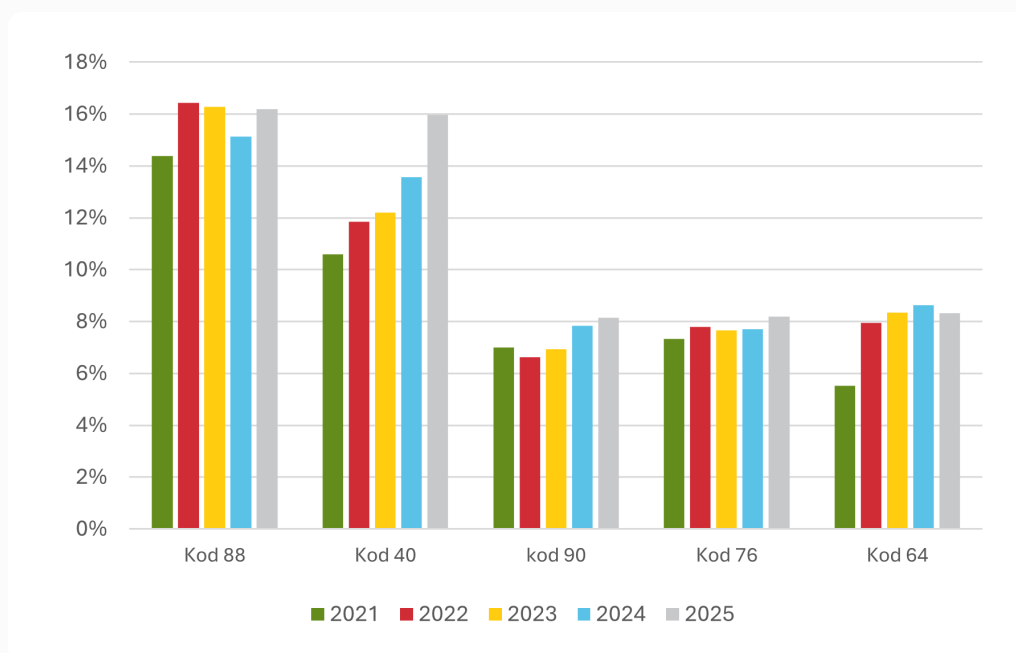
Nötkreatur

Fyndkoder vid slakt av nötkreatur

Fyndkoder från slakt ger en bred bild av vilka förändringar som påvisas hos djuren och är därmed en del av sjukdomsövervakningen. Materialet fångar inte hela sjukdomsläget i besättningarna, men det kan visa återkommande mönster och ge en övergripande bild av utvecklingen över tid.

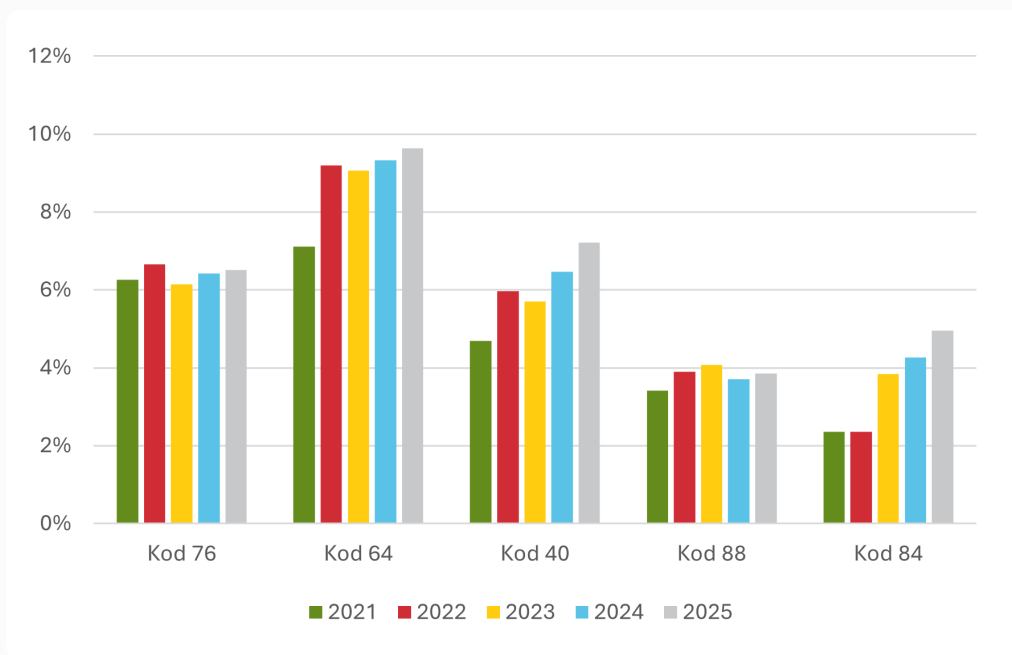
I underlaget för 2025 ingår 121 526 ungtjurar, vilket motsvarar 87% av de slaktade ungtjurarna. För kor ingår 71 947 djur under 2025, vilket motsvarar 83% av slakten. Det ger därmed en bred bild av de vanligaste fyndkoderna vid slakt.

Hos kor var de vanligaste fyndkoderna 2025 övrig leverskada, äldre trauma, juverinflammation, brösthinne-/hjärtsäcksinflammation och lunginflammation (figur 14). För att följa utvecklingen av dessa fyndkoder har datasetet inkluderat även 2021-2024. Övrig leverskada har både ökat och minskat mellan åren*. Äldre trauma har ökat sedan 2023*. Juverinflammation ökade mellan 2023 och 2024* och låg därefter kvar på ungefär samma nivå 2025. Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation ökade 2025*, från att tidigare ha varit relativt oförändrad. Lunginflammation ökade mellan 2021 och 2023* och låg därefter kvar på en jämn nivå de senaste två åren.

Figur 14. De vanligaste fyndkoderna för kor 2025 och deras utveckling sedan 2021. Kod 88: Övrig leverskada, kod 40: Äldre trauma, kod 90: Juverinflammation, kod 76: Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation, kod 64: Lunginflammation.

Hos ungtjurar var de vanligaste fyndkoderna 2025 brösthinne-/hjärtsäcksinflammation, lunginflammation, äldre trauma, övrig leverskada och parasitär leverskada (figur 15). Även här har data från 2021-2024 för dessa fyndkoder inkluderats för att följa utvecklingen. Brösthinne-/hjärtsäcksinflammation varierade mellan åren*, men någon tydlig förändring mellan 2024 och 2025 sågs inte. Lunginflammation ökade från 2021 till 2022* och låg därefter kvar på en högre nivå. Äldre trauma har varierat men ökat sedan 2023*. Övrig leverskada ökade 2022 och minskade därefter igen 2024*. Parasitär leverskada har ökat sedan 2022*.

Figur 15. De vanligaste fyndkoderna för ungtjurar 2025 och deras utveckling sedan 2021. Kod 76: Brösthinne-/hjärtäcksinflammation, kod 64: Lunginflammation, kod 40: Äldre trauma, kod 88: Övrig leverskada, kod 84: Parasitär leverskada.

Lungfynd hos ungtjurar

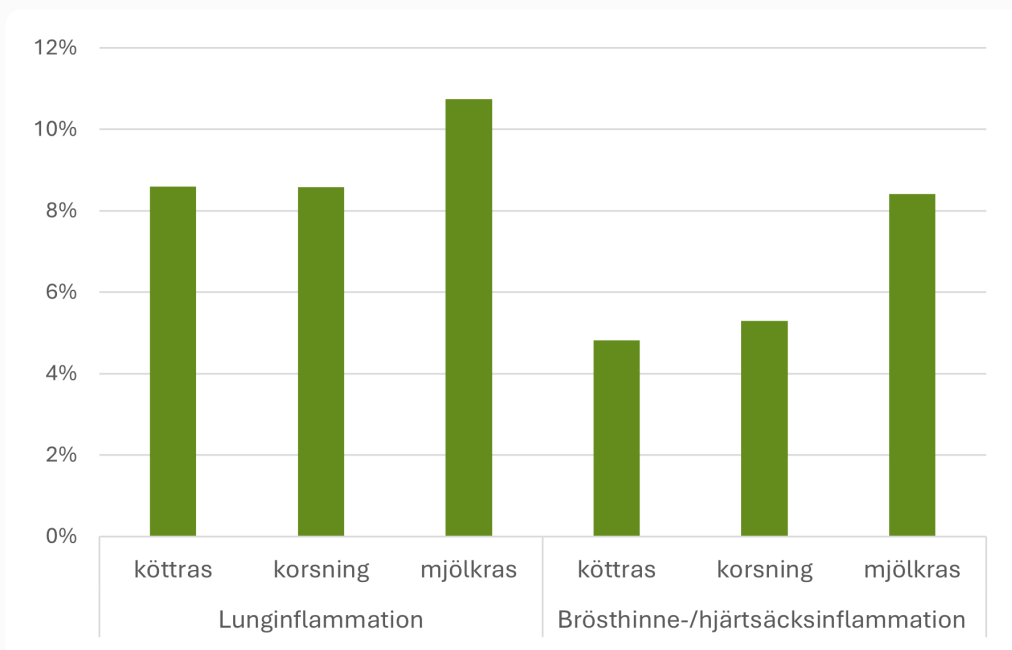
Lunginflammation och brösthinne-/hjärtäcksinflammation hör till de vanligaste fyndkoderna hos ungtjurar. Därför analyserades dessa fynd närmare utifrån ålder vid slakt, raskategori, region och besättningsstorlek.

För lunginflammation sågs ingen skillnad i ålder vid slakt mellan ungtjurar med anmärkning och djur utan anmärkning. För brösthinne-/hjärtäcksinflammation var däremot djur med anmärkning i genomsnitt åtta dagar äldre vid slakt än djur utan anmärkning, 587 dagar jämfört med 579 dagar*.

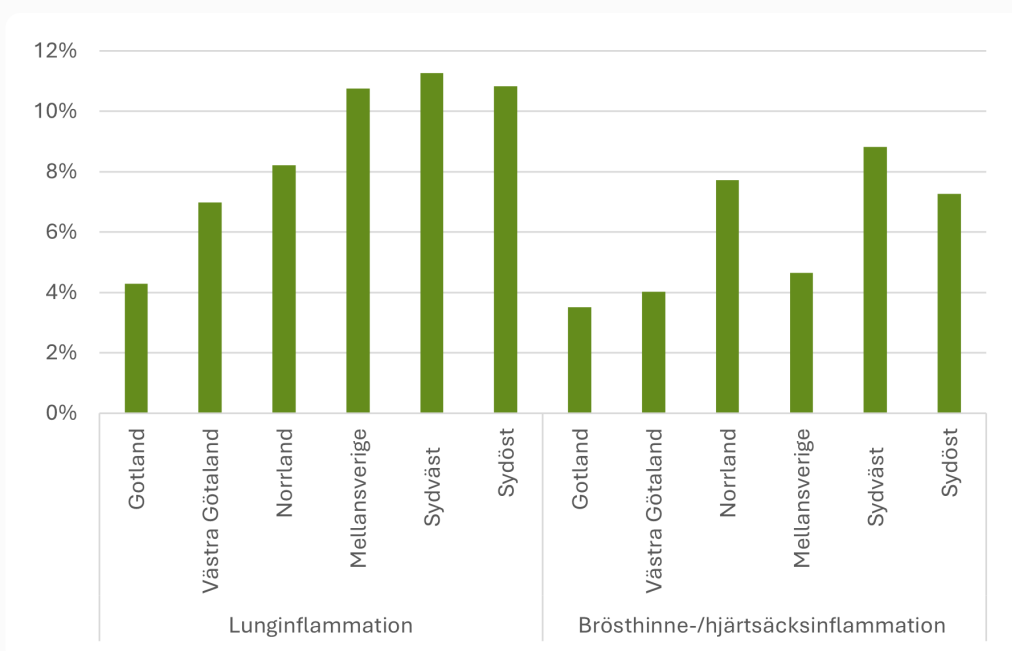
Skillnader sågs också mellan raskategorierna (figur 16). För lunginflammation hade mjölkras högre förekomst än både kött- och korsningar*, medan någon skillnad mellan kött- och korsningar inte sågs. Samma huvudmönster sågs för brösthinne-/hjärtäcksinflammation, där mjölkras hade högre förekomst än både kött- och korsningar*. Därutöver hade korsningar högre förekomst än kött- och korsningar*. Det tyder på att båda dessa fynd var vanligare hos mjölkras än hos övriga raskategorier.

Även mellan regioner fanns skillnader (figur 17). För lunginflammation hade Gotland lägre förekomst än samtliga andra regioner*. Västra Götaland låg högre än Gotland men lägre än övriga regioner*. Norrland hade lägre förekomst än Mellansverige, Sydväst och Sydöst*, medan någon skillnad inte sågs mellan dessa tre regioner. För brösthinne-/hjärtäcksinflammation hade Sydväst den högsta förekomsten*. Gotland och Västra Götaland låg lägre än samtliga övriga regioner*, medan någon skillnad inte sågs mellan Sydöst och Norrland. Resultaten visar att den geografiska variationen var tydlig, men de säger i sig inte varför skillnaderna fanns.

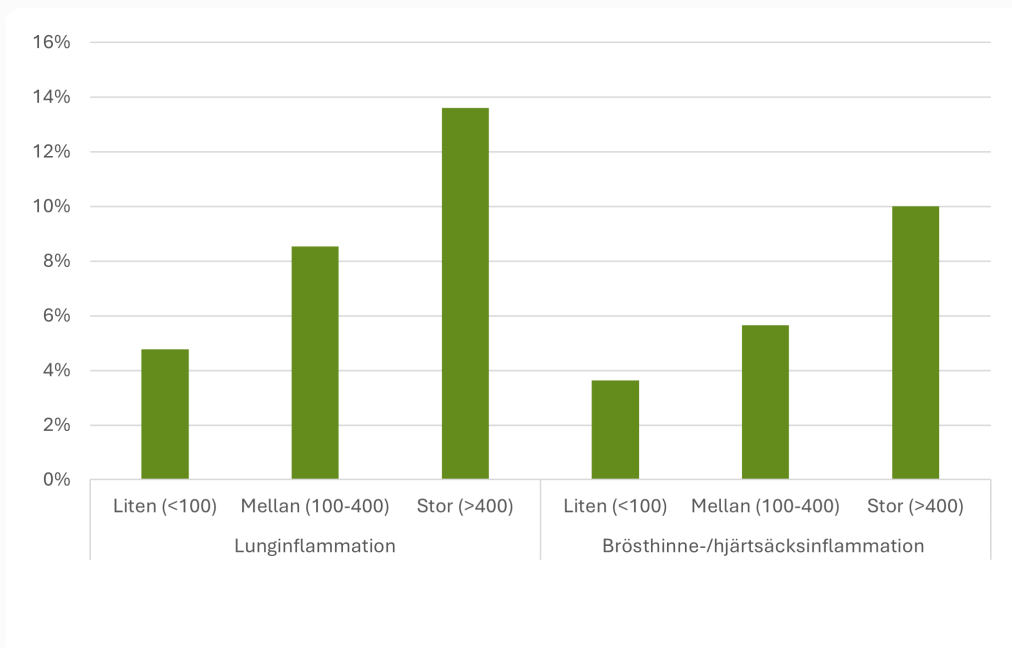
Besättningsstorleken hade också betydelse i materialet (figur 18). Förekomsten av både lunginflammation och brösthinne-/hjärtäcksinflammation var lägst i besättningar med färre än 100 slaktade nötkreatur under 2025 och högst i besättningar med fler än 400 slaktade*. Det visar att dessa fynd var vanligare i större besättningar, även om orsakerna kan vara flera och behöver bedömas i sitt sammanhang.

Figur 16. Andel ungtjurar med anmärkning för lunginflammation samt brösthinne-/hjärtäcksinflammation fördelat på raskategorier. Korsning: 47 012 ungtjurar, köttras: 30 877 ungtjurar, mjölkras: 58 205 ungtjurar.

Figur 17. Andel ungtjurar med anmärkning för lunginflammation och brösthinne-/hjärtäcksinflammation fördelat på regioner. Gotland: 9 498 ungtjurar, Västra Götaland: 29 088 ungtjurar, Norrland: 8 532 ungtjurar, Mellansverige: 12 628 ungtjurar, Sydväst: 36 988 ungtjurar, Sydöst: 39 379 ungtjurar.

Figur 18. Andel ungtjurar med anmärkning för lunginflammation och brösthinne-/hjärtsäcksinflammation fördelat på besättningsstorlek. Liten (<100 slaktade nötkreatur 2025): 2 986 besättningar, mellan (100–400 slaktade nötkreatur 2025): 564 besättningar, stor (>400 slaktade nötkreatur 2025): 94 besättningar.

” Statistiken för fynddata vid slakt visar på flera intressanta resultat. Mjölkkraser hade högre förekomst av lunganmärkningar än kötttraser och korsningar, vilket sannolikt påverkas av flera faktorer såsom genetik, uppfödningssystem och besättningsstruktur. Att högre förekomst av lunganmärkningar noterades i större besättningar kan bero på att fler djur hålls tillsammans och att inköp från flera olika besättningar kan öka smittrycket, särskilt för virusinfektioner som lätt cirkulerar i större djurgrupper. Sambanden är komplexa och god stallmiljö och bra smittskydd har stor betydelse för hälsan oavsett produktionsform och besättningsstorlek. ”

Virpi Welling, Djurhälsöveterinär Nöt

Obduktion av nötkreatur

Obduktioner ger inte en fullständig bild av sjukdomsläget hos nötkreatur, men de bidrar med viktig information om allvarliga sjukdomsproblem, dödsorsaker och mönster i olika åldersgrupper. Materialet speglar de djur som har skickats in för undersökning och ska därför tolkas som ett riktat underlag snarare än som en bild av hela populationen. Samtidigt kan resultaten ge värdefull vägledning om vilka problem som återkom under året.

Under 2025 omfattade materialet 964 obduktioner och ett obducerat djur kan få flera diagnoser. I de resultat med obduktionsdiagnoser som presenteras här finns inte underlag från alla obduktionslaboratorier med. I tabell 5 visas de vanligaste diagnoserna för samtliga obducerade nötkreatur samt hur många inom varje ålderskategori som haft respektive diagnos. De vanligaste redovisade diagnoserna var sepsis ("blodförgiftning"), tarminflammation och lunginflammation. Därefter följde trauma, navelböld, blåtunga, cirkulationssvikt, bukhinneinflammation och löpmagssår. Det visar att både infektionssjukdomar och andra allvarliga tillstånd bidrog till sjuklighet och dödlighet.

Tabell 5. Vanligaste obduktionsdiagnoserna hos nötkreatur 2025. Ett obducerat djur kan ha flera diagnoser.

Diagnos	Åldersgrupp, antal									
	Alla	Foster	1-7 v	2-4 v	1-3 mån	3-7 mån	7-15 mån	15-24 mån	24-36 mån	> 36 mån
Sepsis/ "blodförgiftning"	117	3	46	21	11	7	6	0	2	21
Tarminflammation	106	0	24	28	27	5	7	1	4	10
Lunginflammation	88	0	10	11	15	17	14	1	6	14
Orsak ej fastställd	81	32	4	3	6	7	6	4	6	13
Trauma	62	2	4	1	4	5	4	3	4	35
Navelböld	54	0	32	17	4	0	1	0	0	0
Blåtunga	47	9	26	10	1	0	0	0	1	0
Cirkulationssvikt	41	3	2	2	7	2	3	2	4	16
Bukhinneinflammation	39	2	10	7	3	3	1	1	2	10
Löpmagssår	38	0	2	6	10	2	1	0	1	16
Vattenskalle	38	8	19	10	1	0	0	0	0	0

Sjukdomskontroll och -övervakning genom Gård & Djurhälsan

Gård & Djurhälsan är en etablerad aktör inom djurhälsa och sjukdomsövervakning. Via anslagsmedel från Jordbruksverket och i enlighet med den nationella övervakningsplanen (NÖP) driver vi flera kontroll- och övervakningsprogram. I ett kontrollprogram är det primära syftet att förebygga och bekämpa sjukdomar eller smittämnen, medan ett övervakningsprogram syftar till att övervaka förekomst av en sjukdom eller ett smittämne samt att snabbt kunna vidta åtgärder om prover som tas i övervakningsprogrammet blir positiva.

Övervakning av smittsamma sjukdomar

SJUKDOM	Resultat av övervakningen 2025
AD	AD (Aujeszky's Disease) är en allvarlig virussjukdom hos gris som Sverige varit fritt från sedan 1996. Friheten övervakas med genom analyser av blodprover och under 2025 togs 2 567 prover. Ingen smitta påvisades.
PRRS	PRRS är en virussjukdom hos gris som inte påvisats i Sverige sedan 2008. Genom den övervakning som genomförs kan Sverige visa frihet och då kan vi även ställa krav på frihet när grisar förflyttas in i landet. Provtagningen samordnas med AD-övervakningen och under 2025 togs 2 567 prover på slakteri och 428 besättningsprover. Samtliga var negativa.
Paratuberkulos	Hos både idisslare och kameldjur kan infektion med paratuberkulos leda till kronisk sjukdom. Sverige har inte haft några fall av paratuberkulos sedan 2005. Genom övervakning genom blodprover och prover tagna vid obduktion har vi en känd status för paratuberkulos hos nötkreatur och kan därför ställa krav på sjukdomsfrihet när nötkreatur förflyttas in i landet. Övervakningen omfattar också provtagningar på får, getter, exotiska idisslare och kameldjur. Under 2025 togs totalt 2 899 prover och ingen smitta påvisades.
Salmonella hos gris	Provtagning för salmonella i grisbesättningar är en del av de åtaganden som behövs för att uppfylla kraven enligt de av EU beviljade särskilda salmonellagarantierna. Under 2025 togs 380 poolade prover, vilket motsvarar 1 900 suggor. En besättning föll ut som positiv.
Salmonella hos kalv	Provtagning för salmonella vid obduktion av kalvar är en del av de åtaganden som behövs för att uppfylla kraven enligt de av EU beviljade särskilda salmonellagarantierna. Under 2025 togs totalt 376 prover, varav tre var positiva för salmonella.
Obduktions- verksamheten	Obduktionsverksamheten är ett viktigt verktyg för att samla in prover för övervakning av allvarliga sjukdomar. För djurägare och veterinärer är verksamheten en viktig hjälp för att ställa rätt diagnos och därmed kunna åtgärda och förebygga sjukdom i besättningarna. Under 2025 obducerades totalt 2 337 lantbruksdjur inklusive fjäderfä.

Kontrollprogram

SJUKDOM	Resultat av övervakningen 2025
Maedi Visna/ CAE-kontroll hos får och get	Maedi Visna (MV) och Caprin Artrit Encephalit (CAE) är närbesläktade virusjukdomar som drabbar får och get och som orsakas av små idisslares lentivirus (SRLV). Sjukdomarna kontrolleras och bekämpas med hjälp av kontrollprogrammet MV/CAE-kontroll hos får och get. Programmet har som mål att förhindra spridning av sjukdomarna samt på sikt kunna få Sverige fritt från SRLV. Vid 2025 års slut var 3 160 besättningar anslutna till programmet och under året har 8 085 blodprover analyserats vid SVA. Många av de anslutna besättningarna har MV/CAE-fri status. MV/CAE-smitta konstaterades i en fårbesättning ansluten till kontrollprogrammet under 2025.
Klövkontrollen	Fotröta och CODD (smittsam digital dermatit) kan ge omfattande skador på klövarna hos får och orsakar både djurlidande och ekonomiska förluster. Det övergripande målet med det nationella kontrollprogrammet är att minska smittspridningen bland får mellan och inom besättningar. Om besättningen bedöms som frisk vid kontrollerna erhåller besättningen F-status. Vid utgången av 2025 var 383 besättningar anslutna till programmet och av dessa har 379 F-status.
Smittsäkrad besättning Gris	Smittsäkrad besättning gris (SSB Gris) är ett kontrollprogram för smittskydd på svenska grisgårdar som startade 2016. Målet med programmet är att förebygga och minska risken för att smitta förs in till grisgårdar, sprids inom gårdarna och från dessa. Programmet har sedan hösten 2023 tre nivåer (Grund, Spets och ASF-status). Vid slutet av 2025 var totalt 546 besättningar anslutna till programmet, av dessa var 60 stycken anslutna till ASF-status.

Statistiska metoder

I beskrivningen av resultaten i de olika kapitlen i rapporten har en stjärna (*) använts för att markera de skillnader som är statistiskt signifikanta. När en stjärna förekommer innebär det att allt innan den i meningen är signifikant.

Förändring mellan åren fyndkoder

För att undersöka om det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan åren för vardera fyndkod och djurkategori har en generaliserad linjär modell (GLM) samt Tukey's Post Hoc-test använts. Ett 95% konfidensintervall användes. Hänsyn har inte tagits till något annat än förekomsten av fyndkod per djurkategori, så som slakteri, geografi etc.

Lungfynd hos ungtjurar

Beräkningar har genomförts för att undersöka skillnaden för ungtjurar och yngre tjurar som har eller inte har lunganmärkning vid slakt utifrån ålder vid slakt, geografi, storlek på besättning och raskategori. För samtliga beräkningar har följande urval genomförts:

- Djurkategori Yngre tjur och Ungtjur inkluderat
- Endast djur med ålder 11 månader - 3 år vid slakt inkluderade
- Antal djur > 30 i varje grupp

För statistiska beräkningar av skillnader av medel i ålder vid slakt har ett Welch Two Sample t-test genomförts. För beräkning av skillnader utifrån geografi och raskategori genomfördes Pearson's Chi-2-test för parvis jämförelse med Bonferroni. För skillnader mellan besättningsstorlekar beräknades först andel djur med respektive anmärkning inom varje besättning. Ett Kruskal-Wallis-test användes därefter för att jämföra förekomsten per besättningsstorlek och sedan gjordes parvisa jämförelser med Bonferroni.

Källor

<https://www.gardochdjurhalsan.se/winpig/medeltal-och-topplistor/medeltal-suggor/>

<https://www.gardochdjurhalsan.se/winpig/medeltal-och-topplistor/medeltal-slaktgrisar/>

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/regler-for-livsmedelsforetag/slakteri-stycknings-och-vilthanteringsanlaggning/sjukdomskoder>

<https://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/>

https://www.ema.europa.eu/system/files/documents/scientific-guideline/wc500188890_en.pdf

gardochdjurhalsan.se